

Пінская гарадская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма

Сектар краянаўства цэнтральнай бібліятэкі

Інфармацыйна-бібліяграфічны сектар цэнтральнай бібліятэкі



Лысенка Пётр Фёдаравіч



*(да 85-годдзя з дня нараджэння вядомага археолага,
ганаровага грамадзяніна горада Пінска)*

шорт-ліст

Пінск, 2016

Пётр Фёдаравіч Лысенка – беларускі археолаг. Доктар гістарычных навук (1988), прафесар (1993), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь (2002). Аўтар звыш 110 навуковых прац, некалькіх манаграфій.

Нарадзіўся Пётр Лысенка ў вёсцы Зарачаны Полацкага раёна Віцебскай вобласці. Школьнікам пераехаў з бацькамі ў горад Пінск. У 1953 годзе скончыў Мінскі педагагічны інстытут. З 1964 года працуе ў Інстытуце гісторыі Акадэміі навук Беларусі : старэйшы навуковы супрацоўнік, загадчык сектара сярэднявечнай археалогіі, загадчык аддзела археалогіі сярэднявечча, галоўны навуковы супрацоўнік гэтага аддзела.

Пётр Фёдаравіч вывучаў курганы XI – XII стагоддзяў, старажытныя гарады : Тураў, Бярэсце, Пінск, Слуцк, Давыд-Гарадок, Клецк, Рагачоў, Мазыр, Мінск. Прыйшоў да высновы, што Брэст заснаваны дрэгавічамі. Упершыню дзеля драўлянай бытавой архітэктуры Старажытнай Русі выявіў у Бярэсце жылыя пабудовы на 12 – 13 вяццоў з аконнымі праёмамі і нават фрагментамі даху. Вынікам даследванняў стала адкрыццё ўнікальнага археалагічнага музея “Бярэсце”.

На раскопках у Тураве археолагам былі выяўлены рэшткі старажытнага храма, як мяркуецца, разбураныя землятрусам у XIII стагоддзі.

У 2006 годзе пры капанні катлавана на тэрыторыі Брэсцкай крэпасці былі знойдзены астанкі касцей жывёл. Прафесар Лысенка вырашыў правесці раскопкі. У зямлянцы была выяўлена глінабітная печ, у якой захаваліся чарапкі глінянага гаршка, якія датуюцца апошняй трэцю Х стагоддзя. Такім чынам, на практыцы ўдалося даказаць існаванне Брэста яшчэ ў Х стагоддзі.

Пятра Фёдаравіча Лысенка называюць Калумбам старажытнага Бярэсця і лоцманам тураўскай ладдзі. А ён заўсёды гатовы прызнавацца ў каханні гораду над Пінай. “Мне пашанцавала бачыць Пінск розным, – гаворыць Пётр Фёдаравіч. – У пасляваенныя гады, калі быў школьнікам, застаў яго месчачковым; у 70 – 80-я гады стаў сведкам эканамічнага росту гораду; вывучаў старажытны Пінск у археалагічных экспедыцыях, адкрываючы, здаецца, назаўсёды захаваныя яго драўляныя маставыя, прадметы побыту XI – XIII стагоддзяў”.

У навуку Пятра Лысенка прывяло студэнцкае захапленне старажытнарускімі летапісамі. Князі, войны, гарады... Вось і Пінск узгадваецца пад 1097 годам. А ці той гэта Пінск? А калі той, то як даказаць? Пытанні, адказы на якія могуць даць аналіз тэкстаў, тапаграфія, правядзенне раскопак. Іншымі словамі, вывучэнне пісьменных крыніц і матэрыяльнай культуры. Прычым археалогія – гэта асаблівая кніга, якая чытаецца толькі адзін раз.

Пачатак пошукавай дзейнасці П.Ф. Лысенка не толькі супаў са станаўленнем фундаментальнай беларускай археалогіі, але і з перыядам, калі гарады сталі актыўна забудоўвацца. Літаральна пад каўшамі экскаватараў давялося працаваць у Пінску атраду археалагічнай экспедыцыі пад кіраўніцтвам Лысенка. Сабраныя тады звесткі дапамаглі ўзнавіць аблічча горада першых стагоддзяў яго існавання. Тым не менш, Пётр Фёдаравіч ставіў перад сабой больш маштабныя задачы – вывучэнне старажытных пасяленняў Палесся. Гэта стала тэмай дысертацыі, у працяг якой была напісана кніга “Города Туровской земли” (Мн., 1974). Асобнае, доўгачаканае выданне, прысвечанае Пінску, з’явіцца намнога пазней. (кніга “Древний Пинск. XI – XIII вв.”; Мн, 1997). Гэта быў падарунак ужо знакамітага

пінчаніна, доктара гістарычных навук, прафесара, загадчыка аддзела археалогіі сярэдневяковага перыяду Нацыянальнай акадэміі навук, да 900-годдзя горада, які ён называе родным.

Сёння без прац П.Ф. Лысенка ў галіне археалогіі і гістарычнай тапаграфіі не ўяўляецца гісторыя Палескага края. У Брэсце і Тураве выяўленыя ім помнікі старажытнасцей захаваны як археалагічныя музеі пад шклянымі купаламі.

І зараз Пётр Фёдаравіч не адыходзіць ад спраў. Ён з'яўляецца афіцыйным прадстаўніком інстытута гісторыі Нацыянальнай Акадэміі навук пры правядзенні земляных работ на тэрыторыі старога Пінска.

У 2011 годзе, пад час святкавання Дня горада, П.Ф.Лысенка было ўрачыста прысвоена званне “Ганаровы грамадзянін горада”. Жыве Пётр Лысенка з сям’ёй у г. Мінску.

Працы П. Ф. Лысенкі

1. **Лысенко, П. Ф.** Сказание о Турове / НАН Беларуси, Институт истории ; П. Ф. Лысенко. — 2-е изд. — Минск : Белорусская наука, 2007. — 118 с., [4] л. цв. фот. : ил. **НЕТ В ФОНДЕ ЦБС**
2. **Лысенко, П. Ф.** Открытие Берестя / П. Ф. Лысенко. — 2-е изд., доп. — Минск : Белорусская думка, 2007. — 181 с. : ил.
3. **Лысенко, П. Ф.** Древний Пинск, XI – XIII вв. / П. Ф. Лысенко. — Пинск : Пинская региональная типография, 2007. — 171 с., [2] л. цв. ил. : ил.
4. **Тураўшчына : мінулае, сучаснасць, будучыня** / НАН Беларусі, Ін-т гісторыі ; Грамадскае аб’яднанне “Тураўскае навукова-асветніцкае таварыства” ; уклад.: М. А. Саскевіч, П. Ф. Лысенка ; рэдкал.: П. Ф. Лысенка (гал. рэд.) [і інш.]. — Мінск : Мэджык Бук, 2007. — Вып. 6. — 375 с. **НЕТ В ФОНДЕ ЦБС**
5. **Тураўшчына : мінулае, сучаснасць, будучыня** / НАН Беларусі, Ін-т гісторыі ; Грамадскае аб’яднанне “Тураўскае навукова-асветніцкае таварыства” ; уклад.: М. А. Саскевіч, П. Ф. Лысенка ; навук. рэд. П. Ф. Лысенка. — Мінск : Беларуская навука, 2005. — Вып. 4. — 278 с. : іл.
6. **Лысенко, П. Ф.** Туровская земля, IX – XIII вв. / П. Ф. Лысенко ; НАН Беларуси, Институт истории. — 2-е изд. — Минск : Белорусская наука, 2001. — 268 с. : ил., фот.
7. **Лысенко, П. Ф.** Дреговичи / П. Ф. Лысенко ; под ред. В. В. Седова. — Минск : Навука і тэхніка, 1991. — 244 с.
8. **Лысенко, П. Ф.** Берестье / П. Ф. Лысенко. — Минск : Наука и техника, 1985. — 399 с. : ил.
9. **Лысенко, П. Ф.** Города Туровской земли / П. Ф. Лысенко. — Минск : Наука и техника, 1974. — 197 с.

10. **Лысенка, П. Ф.** Старажытны Пінск / Лысенка П. Ф. // Гісторыя Пінска. Ад старажытнасці да сучаснасці : да 915-й гадавіны з першага летапіснага ўпамінавання / НАН Беларусі, Інстытут гісторыі ; А. М. Літвін [і інш.].— Мінск : Вышэйшая школа, 2012. — Раздзел 1. — С. 9—38.
11. **Лысенка, П. Ф.** Археалогія старажытнага Пінска / Лысенка П. Ф. // Гісторыя Пінска. Ад старажытнасці да сучаснасці : да 915-й гадавіны з першага летапіснага ўпамінавання / НАН Беларусі, Інстытут гісторыі ; А. М. Літвін [і інш.]. — Мінск : Вышэйшая школа, 2012. — Раздзел 2. — С. 39—64.
12. **Лысенко, П. Ф.** Древний Пинск : (Политическая история) / Лысенко П. Ф. // Навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 900-годдзю Пінска, май 1997 / Акадэмія Навук Беларусі ; Пінскі гарвыканкам. Пинск, 1997. С. 21—23.
13. **Лысенка, П. Ф.** Гістарычная тапаграфія старажытнага Пінска / П. Ф. Лысенка // Навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 900-годдзю Пінска, 12 – 13 ліпеня 1994 / Інстытут гісторыі Акадэміі навук Беларусі ; Пінскі гарадскі савет народных дэпутатаў, выканаўчы камітэт. Пінск, 1994. С. 21—24.
14. **Лысенко, П. Ф.** К вопросу об исторической топографии древнего Пинска / Лысенко П. Ф. // Вопросы истории и археологии : материалы X конференции молодых ученых по общественным наукам, июнь 1966 года / под общ. ред. Т. С. Горбунова ; Академия Наук БССР, отделение общественных наук. Мінск, 1966. С. 3—25.
15. **Лысенко, П. Ф.** «Замкнулся большой круг моего пути. Я словно заново стал пинчанином!» / П. Ф. Лысенко // Пінскі веснік. 2011. 30 снежня. С. 3.
16. **Лысенко, П. Ф.** Принятие и распространение христианства на землях Беларуси / П. Ф. Лысенко // Проблемы управления. 2008. № 4. С. 234—235.

Аб жыцці і дзейнасці вучонага

17. **Лысенка Пётр Фёдаравіч** // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [у 6 т.]. Мінск, 2014. Т. 5. С. 171—172.
18. **Лысенка Пётр Фёдаравіч** // Археалогія Беларусі : энцыклапедыя : у 2 т. Мінск, 2011. Т. 2. С. 34.
19. **Лысенко Петр Федорович** // Регионы Беларуси : энциклопедия : в 7 т. Минск, 2011. Т. 2. Кн. 2 : Витебская область. С. 92.
20. **Лысенко Петр Федорович** // Республика Беларусь : энциклопедия : в 7 т. Минск, 2007. Т. 4. С. 575—576.

21. **Лысенка Пётр Фёдаравіч** // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. Мінск, 1999. Т. 9. С. 384—385.
22. **Лысенка Пётр Фёдаравіч** // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. Мінск, 1997. Т. 4. С. 407.
23. **Лысенка Пётр Фёдаравіч** // Археалогія і нумізматыка Беларусі : энцыклапедыя. Мінск, 1993. С. 378—379.
24. **Лысенка Пётр Фёдаравіч** // Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі : у 5 т. Мінск, 1986. Т. 3. С. 312.
25. **Лысенко, А. Ф.** Не поле перейти ... : (семейная хроника) / Антонина Лысенко. Минск : [б. и.], 2013. 287, [1] с., [25] л. фот.
26. **Лысенко Петр Федорович** // Институт истории НАН Беларуси в лицах, 1929–2008 гг. : биобиблиографический справочник / [Г. В. Корзенко и др. ; ред. совет: А. А. Коваленя (пред.) и др.]. Минск, 2008. С. 240.
27. **Корзенко, Г. В.** Лысенко Петр Федорович / Г. В. Корзенко // Историки Беларуси в начале XXI столетия : биобиблиографический справочник / Г. В. Корзенко. Минск, 2007. С. 235—236.
28. **Каробушкіна, Т. М.** Даследчык Тураўскай зямлі / Таццяна Мікалаеўна Каробушкіна. Берестье : двадцать пять лет спустя / Михаил Шелехов // Тураўшчына : мінулае, сучаснасць, будучыня / НАН Беларусі, Інстытут гісторыі ; Грамадскае аб'яднанне “Тураўскае навукова-авсетніцкае таварыства” ; [наук. рэд. П. Ф. Лысенка]. Мінск, 2007. Вып. 6. С. 132—134.
29. **Каваленя, А. А.** Даследчык Тураўскай зямлі : (да 75-годдзя з дня нараджэння і 45-годдзя навуковай дзейнасці П. Ф. Лысенкі) / А. А. Каваленя. Бібліяграфічны паказальнік публікацый П. Ф. Лысенкі / складанне Т. М. Каробушкінай, Н. М. Дубіцкай. Літаратура аб жыцці і палявых даследаваннях П. Ф. Лысенкі / складанне Т. М. Каробушкінай, А. Ф. Лысенка. Он научил меня работать в тяжелых условиях... : (слово про учителя) / Леонид Колединский // Археалогія эпохі Сярэднявекі : да 75-годдзя з дня нараджэння П. Ф. Лысенкі / НАН Беларусі, Інстытут гісторыі ; [наук. рэд. В. М. Ляўко]. Мінск, 2006. С. 5—17, 238—240.
30. **Лысенко Петр Федорович** // Ученые Пинщины / [авторы-составители: И. А. Кибак, П. Н. Синкевич]. Минск, 2003. С. 77—78.
31. **Лысенка Пётр Фёдаравіч** // Памяць : Пінск / [укладальнікі: В. М. Курсаў, С. Ф. Шапіра ; рэдкал.: Г. К. Кісялёў (гал. рэд.) і інш.]. Мінск, 1998. С. 500.
32. **Лысенко Петр Федорович** // Гуманитарии и обществоведы Национальной академии наук Беларуси / НАН Беларусі, Отдел научной информации по гуманитарным наукам, Комиссия по истории науки НАН

Беларуси ; [сост.: О. В. Бонько и др. ; редкол.: Л. Ф. Евменов и др.].
Минск, 1997. С. 80.

33. **Валасюк, Л.** Покліч старажытнага Бярэся : (Пётр Лысенка) // Непрыдуманая партрэты : мастакі і літаратары, народныя майстры і дойліды Берасцейшчыны / Лявон Валасюк. Брэст : Брэсцкая друкарня, 2014. С. 244—246.
34. **Ильенков, В. Л.** "Культурный слой" археолога Лысенко / Вячеслав Ильенков // Пінскі веснік. 2016. 16 верасня (№ 75). С. 1, 2.
35. **Орлова, И.** К истории — на Вы : [о проведении археологических раскопок на территории Брестской крепости и истории города] / Ирина Орлова ; фото Валерия Короля // Заря. 2015. 28 апреля. С. 4.
36. **Почетные граждане Пинска** : [Лысенко Петр Федорович (родился в 1931 году) ; кр. биограф.] // Варяг-пресс. 2015. 27 февраля (№ 9). С. 4.
37. **Гришковец, В.** Пинск открывает древние тайны : [об уникальных находках: фундамент синагоги, казацкая сабля и плотный настил 16 века в Пинске, рассказал П. Ф. Лысенко] / Валерий Гришковец ; фото Анны Веренич // Заря. 2014. 26 августа. С. 5.
38. **Свиридович, О.** Брестский замок еще не найден : Исследователь предполагаемого фундамента Брестского замка Петр Лысенко подготовил отчет о проделанной работе / Ольга Свиридович ; фото Валерия Короля // Заря. 2014. 24 апреля. С. 1.
39. **Ильенков, В. Л.** "Академический" выпуск / Вячеслав Ильенков // Пінскі веснік. 2014. 13 чэрвеня (№ 47). С. 4.
40. **Литвинович, Е.** "Берестье" открыли... студентам : [археологический музей "Берестье" и БрГТУ провели совместную культурно-познавательную акцию, приуроченную к 45-летию начала археологических раскопок летописного города Бреста; лекцию вел Петр Лысенко] / Евгений Литвинович ; фото Валерия Короля // Заря. 2013. 17 октября. С. 7.
41. **Рубашевский, Ю.** Как "раскапывают" историю : [об итогах конференции "Берестье: прошлое и будущее", посвященной 45-летию начала археологических раскопок летописного Берестья в БрГТУ] / Юрий Рубашевский // Вечерний Брест. 2013. 16 октября (№ 83). С. 3.
42. **Шеламова, Т.** Тайны Берестейского замка : [о проведении археологических раскопок на Волынском укреплении Брестской крепости рядом с археологическим музеем "Берестье", в ходе которых обнаружена каменная кладка фундамента здания предположительно XVII века и каменная мостовая предположительно XV века, исследования мест

- раскопок] / Татьяна Шеламова // Вечерний Брест. 2013. 9 октября (№ 81). С. 2, 5.
43. **Рубашевский, Ю.** Обнаружены следы Берестейского замка : [около археологического музея "Берестя" обнаружен фундамент из больших камней] / Юрий Рубашевский // Вечерний Брест. 2013. 27 сентября (№ 78). С. 1.
44. **Литвинович, Е.** Найден Брестский замок? : [около археологического музея "Берестя" обнаружен фундамент из больших камней; фото] / Евгений Литвинович ; фото Валерия Короля // Заря. 2013. 28 сентября. С. 6.
45. **Шапран, Ю.** Про Старый замок и Тереспольский мост шла дискуссия в Брестской крепости : [в Музее обороны Брестской крепости прошла встреча белорусских историков и архитекторов по вопросам создания историко-культурного комплекса "Брест", присутствовал П. Ф. Лысенко; фото] / Юрий Шапран // Брестский курьер. 2013. 29 августа (№ 35). С. 7.
46. **Ильенков, В.** Пинские университеты профессора Лысенко : [воспоминания о пинской юности, ученого, Почетного гражданина Турова и Пинска, лауреата Государственной премии Беларуси П. Ф. Лысенко] / В. Ильенков // Пінскі веснік. 2012. 7 лютага. С. 3.
47. **Ильенков, В.** Пинские университеты профессора Лысенко : [воспоминания о пинской юности, ученого, Почетного гражданина Турова и Пинска, лауреата Государственной премии Беларуси П. Ф. Лысенко] / В. Ильенков // Пінскі веснік. 2012. 13 студзеня. С. 3.
48. **Ильенков, В.** Пинские университеты профессора Лысенко : [воспоминания о пинской юности, ученого, Почетного гражданина Турова и Пинска, лауреата Государственной премии Беларуси П. Ф. Лысенко] / В. Ильенков // Пінскі веснік. 2012. 6 студзеня. С. 3.
49. **Ильенков, В.** Путешествие в... прошлое / Вячеслав Ильенков // Пінскі веснік. 2012. 6 студзеня. С. 3.
50. **"О присвоении П. Ф. Лысенко звания "Почетный гражданин города Пинска"** // Пінскі веснік. 2011. 27 верасня. С. 1.
51. **Варанько, К.** Дз. 16 верасня — 80 гадоў з дня нараджэння (1931) П. Ф. Лысенкі, вучонага-археолога / К. Д. Варанько // Гісторыя і грамадазнаўства. Серыя "У дапамогу педагогу". 2011. № 5. С. 71—72.
52. **16 верасня — 80 гадоў з дня нараджэння (1931) П. Ф. Лысенкі, вучонага ў галіне археалогіі** // Новыя кнігі: па старонках беларускага друку. 2011. № 5. С. 30—32.

53. **Ильенков, В.** Притяжение истории : Петру Федоровичу Лысенко, видному белорусскому археологу, доктору исторических наук, профессору – 80 лет / Вячеслав Ильенков // Пінскі веснік. 2011. 16 верасня. С. 1.
54. **Белоус, И.** Древняя Русь Петра Лысенко / Иван Белоус // Нёман. 2007. № 4. С. 175—181.
55. **Муха, Ф.** Есть прародитель у Пинска : [на конференции, посвященной 910-летию г. Пинска, П. Ф. Лысенко представил книгу "Древний Пинск"] / Ф. Муха // Рэспубліка. 2007. 22 верасня. С. 19.
56. **Каваленя, А.** Даследчык Тураўскай зямлі / Аляксандр Каваленя, Вольга Ляўко, Аляксандр Мядзведзеў // Беларускі гістарычны часопіс. 2006. № 9. С. 53—57.
57. **Шелехов, М.** Берестье : двадцать лет спустя / Михаил Шелехов // Беларуская думка = Белорусская мысль. 2002. № 4. С. 116—128.
58. **Лысенко, Петр Федорович** // Википедия : свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Лысенко,_Петр_Федорович
59. **Лысенко Петр Федорович** // Брест над Бугом [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.ibrest.ru/person/lisenko.html>
60. **Лысенко Петр Федорович** // Институт истории Национальной академии наук Беларуси [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://history.by/пётр-федорович-лысенко>

Выканаўцы:

Баговіч Т.К., галоўны бібліятэкар аддзела абслугоўвання і інфармацыі ЦБ

Гарачова А.Н., галоўны бібліёграф аддзела абслугоўвання і інфармацыі Верас, 2016